

Bij het verschijnen van 'Het is hoog tijd' van Wolfgang Wünsch (...07.1926–17.04.2020)

Op 17 april 2020 is Wolfgang Wünsch overleden. Voor vele muziekdocenten op vrijescholen in Nederland, Duitsland en andere landen is Wolfgang een mens van grote betekenis. Ik ontmoette hem als jonge muziekdocent in de tachtiger en negentiger jaren van de vorige eeuw toen Willemijn Soer, toenmalig muziekdocent van de VPA, hem regelmatig naar Nederland haalde om scholing te verzorgen aan ons jonge muziekdocenten die werkten op vooral bovenbouwen van vrijescholen. Het was de tijd van grote groei van de vrijescholen. Het contact van Willemijn en Wolfgang is altijd gebleven. Mijn ontmoetingen beperkten zich tot conferenties in Duitsland waar hij vaste medewerker was. Vele lezingen en werkgroepen heb ik bij hem gevolgd. Intussen was zijn 'Magnum Opus' uitgekomen: *'Menschenbildung durch Musik', Der Musikunterricht an der Waldorfschule* (1995). Bij Editon Zwischentöne zijn in de loop van de jaren meerdere publicaties van zijn hand verschenen: liederen, zettingen voor koor en instrumentaal ensembles, kinderopera's en teksten waarin hij zijn betrokkenheid bij kinderen in deze tijd tot op zeer hoge leeftijd kenbaar maakte. Dit voorjaar verscheen zijn laatste publicatie: *'Es ist an der Zeit'*. In de ondertitel staat: *'Eine jüngere Generation sucht nach einem neuen Verhältnis zur Schöpfung'*. Willemijn Soer heeft het vertaald. Deze vertaling is inmiddels verschenen onder de titel *'Het is hoog tijd'*. Het klinkt als een oproep, een noodroep die we op allerlei gebieden horen klinken ten aanzien van milieu, klimaat, economie en meer, ook ten aanzien van het onderwijs. Het bouwt voort op een vorige publicatie van Wünsch uit 2007, getiteld: *'Verstehen wir die Botschaft der Kinder?'* De titels klinken als wekroepen om wakker te worden. Uitgangspunt is zijn ervaring en waarneming dat de kinderen van nu anders zijn dan kinderen van de vorige eeuw. In meerdere boeken is dit door verschillende mensen beschreven (Kühlewind, Köhler, Weitinas e.a.). Ook binnen het onderwijs is er een beweging gaande op het gegeven dat de kinderen van nu andere vragen stellen aan dat onderwijs. 'Beter Onderwijs Nederland', de ontwikkeling van nieuwe scholen, en natuurlijk het werk van het Nivos (Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken) maken zichtbaar dat het onderwijs zich (ook) op een kantelpunt bevindt.

Wünsch draagt hieraan bij, vanuit zijn waarnemingen in de klas en als nestor van de Duitse muziekdocenten. Tot vlak voor zijn dood ging hij nog *'Stunde geben'* met zijn scherp waarnemende ogen en oren, om uitingen en vooral vragen van kinderen waar te nemen en op te vangen. Aan die waarnemingen verbindt hij de conclusie dat kinderen van nu anders in de wereld staan, anders tegenover de volwassenen staan, een meer vanzelfsprekende verbinding met niet fysieke realiteiten hebben.

Bijzonder in het werk van Wünsch is dat hij zijn betrokkenheid bij kinderen, zijn pedagogische blik, zijn muzikale zoektochten en zijn verbinding met de antroposofische menskundige achtergrond, heeft weten te vertalen in een unieke visie op muziekonderwijs binnen de vrijeschool. Daarin staat wat hem betreft de improvisatie centraal. Het gaat er voor hem om (muzikale) aspecten zo aan te bieden dat je de kinderen niet stellerwijs maar vragenderwijs benadert. Improvisatie is als het stellen van een vraag waarbij geen vooropgestelde antwoorden gelden. Er zijn slechts kaders, een vraag. Daaruit kan iets nieuws ontstaan,

'scheppen'. Maar dit scheppen is ook een ontdekken van wat in het kind zelf verborgen is. Het is prachtig hoe hiermee, naar mijn overtuiging, pedagogische en didactische handvatten worden geboden voor dat wat door Biesta gezien wordt als het doel van onderwijs: met bewustzijn de gebieden kwalificatie, socialisatie en subjectwording binnen het onderwijs een plek te geven om mogelijk te maken dat kinderen als 'volwassenen' in de wereld kunnen verschijnen. Door Wünsch' muzikale weg te gaan maak je het mogelijk dat kinderen een 'nieuwe verhouding tot de schepping' kunnen krijgen. In *'Het is hoog tijd'* licht Wünsch een tipje van de sluier op: muzikale oefeningen die dit scheppen kunnen openen. Het zijn geen recepten. Hij maakt je deelgenoot van zijn weg, maar daarin is ook de uitnodiging besloten om zelf op zoek te gaan. Het is te hopen dat ook zijn boek over *'Menswording door muziek'* velen mag inspireren en dat ook deze publicatie eens in het Nederlands mag verschijnen.

Dit kleine parelboekje (klein formaat, 50 bladzijdes) is ook te lezen als een persoonlijk testament. Zijn hele leven spiegelt zich in de inhoud. Zijn studies, aanvankelijk in de kerkmuziek en later als natuurwetenschapper, waardoor hij in Stuttgart als leraar aan de slag kon. In het boekje wordt ook zijn verbinding met de meer exacte vakken zichtbaar. Hij ontwikkelde hij zich verder als muziekdocent en stond hij aan de wieg van de vrijeschool in Bonn waar hij zowel muziek als natuurwetenschappelijke vakken verzorgde. Vanaf eind jaren zeventig was hij muziekdocent aan de opleiding van Alanus en Witten-Annen. Zeer vele muziekdocenten heeft hij met zijn lezingen op muziekconferenties en scholingsweekenden geïnspireerd om de spannende weg van de improvisatorische zoektocht in de muziek te gaan. Steeds zocht hij naar opgaven die aansluiting konden vinden bij de ontwikkelingsvragen van de kinderen in die leeftijd. Van 1^e tot en met de 12^e klas vond hij zo spel- en improvisatievormen.

Wolfgang Wünsch is bijna 94 jaar geworden. Hij overleed op goede vrijdag van de Russisch orthodoxe liturgie, zo stond bovenaan zijn overlijdensbericht. Daar was hij sterk mee verbonden. Jarenlang is hij betrokken geweest bij de ontwikkeling van vrijeschoolonderwijs in Oost-Europa.

Vanuit haar betrokkenheid bij het muziekonderwijs op vrijescholen en haar verbinding met Wolfgang Wünsch heeft Willemijn Soer de ruimte genomen dit te vertalen. Om de publicatie snel mogelijk te maken en het boek toegankelijk voor iedereen te maken heeft zij de drukkosten voor haar rekening genomen. Het is haar grote wens dat dit onder de aandacht van mensen in de vrijeschool in Nederland wordt gebracht. Gerhard Beilharz van Edition Zwischentöne heeft in korte tijd de publicatie klaar gemaakt, zodat deze nu beschikbaar is voor iedereen.

Het boek is verkrijgbaar via boekerij Phoenix in Zeist (www.boekerij-de-phoenix.nl). Kosten hiervan zijn € 9,50. Het is te bestellen via info@boekerij-de-phoenix.nl. Over de inhoud (Uit de beschrijving op www.edition-zwischentoene.de):

"Wat brengen de kinderen mee? – Wat is waarheid? – De individuele weg – Ontdekkingsvreugde en verborgen vaardigheden – De nieuwe wilskrachten – De authentieke leraar – Over de praktijk – Op zoek naar de eenheid van de wereld – Waar het op aankomt.

Het is zo belangrijk dat kinderen en jongeren hun weg vinden, dat ze dichterbij hun echte doelen komen. Daarbij zijn ze afhankelijk van de hulp van hun leraren. – Dit boek wil hier suggesties voor geven, geen recepten. Zoals elke jongere zijn of haar eigen weg gaat, zo zal ook elke leraar zijn of haar eigen weg vinden. – Het is belangrijk om zo goed mogelijk te beginnen!”